

la llengua general o comuna), se'n faci una teoria jurídica i tan sols un concepte (el de llengua pròpia) clarament explicitat a l'Estatut. Penso que precisament és el concepte de llengua pròpia (que és a l'Estatut no pas per retòrica decorativa

sinó com a mandat claríssim) el que permet defensar una clara preeminència de la llengua catalana en l'ús social a Catalunya sense perjudici del respecte de l'ús del castellà en àmbits oficials quan el ciutadà l'elegeixi.

Lluís Jou

François GAUTHIER, Jacques LECLERC, Jacques MAURIS, *Langues et constitutions: recueil des clauses linguistiques des constitutions du monde*, Québec-París, Publications de Québec-Conseil Internationale de la Langue Française, 1993, 132 pàg. ISBN 2-551-15620-3.

Cal assenyalar d'entrada que el llibre que ressenyem és una aportació fonamental a la bibliografia internacional en matèria de dret lingüístic.

Encara que la regulació jurídica sobre els aspectes lingüístics que contenen els textos constitucionals és només una part limitada de les disposicions jurídiques en aquest camp, té un caràcter central perquè s'hi enuncien els criteris essencials que inspiren i orienten les normes legals i reglamentàries sobre aspectes lingüístics que despleguen els textos constitucionals i conformen el marc legal concret i d'aplicació directa en els diferents àmbits.

La riquesa de la informació recollida en aquest llibre ens permet de valorar la gran diversitat de règims lingüístics que hi ha als diferents països, que al capdavant són la plasmació del model establert de convivència entre les llengües usa-

des en un territori com a fruit de la història dels pobles i dels estats. La lectura dels textos reproduïts dins del llibre ens ofereix l'oportunitat d'adonar-nos de l'existència de confluències tan sorprenents com la que hi ha en països tan diversos com Camerun o Canadà, que tenen, tots dos, l'anglès i el francès com a llengües oficials, o de conèixer amb detall el règim lingüístic de països d'una extraordinària complexitat lingüística com l'Índia.

Aquesta valuosa obra té com a antecedents el llibre de Giuseppe Turi *Les dispositions juridico-constitutionnelles de 147 États en matière de politique linguistique* (1977) i el d'Albert P. Blaustein i Dona P. Blaustein Epstein *Resolving Language Conflicts: a Study of the World's Constitutions* (1986), però el llibre de Gauthier, Leclerc i Maurais supera clarament aquestes publicacions anteriors per-

què conté una informació més actual i pel tractament que hi ha del que els autors anomenen estats no sobirans (Grenlàndia, Hawaii, Catalunya). L'esforç d'actualització de la documentació aportada explica que hi trobem per exemple la constitució andorrana, encara que els autors han tingut problemes comprensibles per aportar textos constitucionals en països que han sofert darrerament profundes transformacions institucionals, com els antics estats de Iugoslàvia, Txecoslovàquia o l'URSS.

El llibre recull les disposicions lingüístiques de les constitucions de 129 estats sobirans (de fet de 172 constitucions consultades corresponents a estats sobirans 130 tenen disposicions en matèria lingüística, és a dir un 75 %) i de 86 estats no sobirans. Els autors han partit sempre de fonts oficials i han realitzat una acurada traducció dels textos, en què, lògicament, han donat una prioritat a la fidelitat a la versió ori-

ginal sobre altres consideracions de caràcter literari.

Un interessant prefaci del prestigiós professor José Woehrling encapçala el llibre. José Woehrling hi destaca, entre altres qüestions, que la diversitat lingüística és un fenomen present a totes les regions del món i que de fet, explícita o no, tots els estats tenen una política lingüística. A més, el prefaci del professor Woehrling ens ofereix una aclaridora presentació dels conceptes de territorialitat i de personalitat dins del dret lingüístic i distingeix entre ús privat i ús oficial de la llengua, distinció de la qual treu unes conseqüències que considero discutibles.

Completen el volum uns índexs minuciosos i ben útils, organitzats per matèries, tant dels textos constitucionals corresponents a estats sobirans com dels corresponents a estats no sobirans transcrits dins del llibre.

Carles DUARTE

Antoni FERRANDO i Miquel NICOLÀS, *Panorama d'història de la llengua*, Tàndem Edicions, col. "Base de dades", València, 1993.

Aquest llibre s'inicia amb un extens pròleg dels autors que inclou una interessant reflexió teòrica sobre la història de la llengua, tant des del punt de vista dels canvis en l'estructura interna com des de la perspectiva de l'evolució de l'ús. En

aquest text preliminar Ferrando i Nicolàs, professors de la Universitat de València, expliciten el plantejament que han seguit en l'elaboració del llibre, que té l'orientació d'una obra de divulgació universitària, que ha estat concebut com una